

در این مقاله به معرفی قسمت اول مفاهیم اولیه بورس شامل سهم، بازار اولیه، بازار ثانویه، شرکت سهامی خاص، شرکت سهامی عام، قیمت اسمی، سرمایه، پرتفوی، کارگزار، سال مالی، شاخص ها، شاخص کل، شاخص مالی، شاخص ۵۰ شرکت فعال، بازه قیمت، بازه نقدی، سود پیشبینی شده، EPS، ایم پرداخته میا حجم، نهایی قیمت، تقدم حق، سرمایه افزایش، تقسیمی سود، سالیانه مجمع، DPS،

سهم :

نشان دهنده مالکیت یک فرد (حقیقی یا حقوقی) در یک شرکت می باشد.

بازار اولیه :

دارایی هایی که برای اولین بار توسط شرکت ها یا دولت عرضه می شوند در این بازار پذیره نویسی می شوند. در واقع پذیره نویسی سهام و افزایش سرمایه توسط شرکت ها فعالیت در بازار اولیه است.

بازار ثانویه :

دارایی هایی که ابتدا در بازار اولیه مورد معامله قرار گرفته است در بازار ثانویه مورد معامله مجدد قرار می گیرد که این فعالیت عمدتاً در بورس اوراق بهادار صورت می گیرد.

توجه کنید که بازار بورس بازار ثانویه است ، یعنی در بورس اوراق بهادار شرکتی تاسیس نمی شود و فقط سهام شرکت های پذیرفته شده (که قبلاً تاسیس شده اند) مورد معامله قرار می گیرند. به همین دلیل بازار بورس، بازار ثانویه است.

شرکت سهامی خاص :

شرکتی است که سهام آن در اختیار عده محدودی است.

شرکت سهامی عام :

شرکتی است که خرید سهام آن برای عموم آزاد است. شرکت های حاضر در بورس باید حتماً سهامی عام باشند.

قیمت اسمی :

قیمت اولیه سهم در بازار اولیه است که در حال حاضر در بورس تهران قیمت اسمی سهام ۱۰۰ تومان می باشد. این قیمت فقط قیمت اسمی سهم می باشد، یعنی شرکت در روز نخست قیمت هر سهم خود را ۱۰۰ تومان تعیین کرده است و سهامداران این مبلغ را برای خرید هر سهم شرکت پرداخته اند.

سرمایه گذاری :

سرمایه گذاری یعنی صرف نظر کردن از مصرف در زمان حال به امید مصرف بیشتر در آینده. سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار به معنای خرید سهام معمولاً با دو دیدگاه انجام می شود. بهره بردن از افزایش قیمت آن و یا سرمایه گذاری برای بهره بردن از سود سالیانه سهم.

دیدگاه های سرمایه گذاری :

بر این اساس دیدگاه های سرمایه گذاری به ۳ دسته تقسیم می شوند: کوتاه مدت، میان مدت، بلندمدت معمولاً به سرمایه گذاری با دید ۳ تا ۴ ماهه کوتاه مدت گفته می شود و به سرمایه گذاری با دید ۳ ماهه الی یکسال میان مدت و به سرمایه گذاری با دید بیش از یکسال معمولاً بلندمدت گفته می شود.

پرتفوی :

عبارتست از سبد سهامی که برای کاهش ریسک سرمایه گذاری تهیه می شود.

کارگزار :

بنگاه های معاملاتی هستند که خرید و فروش سهام توسط آنها صورت می گیرد. در این معاملات، کارگزار وکیل تال الماختر فروشنده و خریدار هستند.

سال مالی :

عبارتست از یک سال که ابتدای آن شروع فعالیت مالی و انتهای آن پایان فعالیت مالی است. در پایان هر دوره مالی هیات مدیره موظف به ارائه گزارش عملکرد خود در دوره گذشته و طرح های آتی خود می باشند.

سهامداران برای محاسبه سود و زیان یک شرکت دوره خاص را انتخاب می کنند که در پایان آن دوره هیات مدیره موظف به گزارش دادن عملکرد خود در آن دوره و طرح های خود در دوره آتی می باشد. این دوره هر زمانی بر اساس موافقت اکثر سهامداران می تواند باشد، ولی آنچه در کشور ما و در بورس ما مرسوم است یک سال کامل است که به آن سال مالی گفته می شود. در برخی از شرکت ها در سایر

بورس‌های جهان دیده شده است که از فصل مالی و یا شش ماه مالی نیز استفاده شده است. ایام مالی طولانی‌تر باعث تعدیلات بیشتر در سودهای اعلامی در ابتدای دوره توسط شرکت‌ها می‌شود. و هیچ تاثیر خاصی (در بازار کارا) بر روند قیمت شرکت ندارد.

شاخص‌ها :

اعدادی که وضعیت بازار را طی دوره‌های قبل و جاری نشان می‌دهد. برای سرمایه‌گذاری در هر بورسی باید قبل از ورود وضعیت آن بررسی شود و روند سوددهی آن در سال‌های قبل بررسی شود برای این بررسی شاخص‌های مختلفی وجود دارد که به هر کدام جداگانه می‌پردازیم.

شاخص کل :

عددی است که نشان دهنده بازدهی بازار است و تغییر آن به منفی یا مثبت نشان دهنده تغییر مثبت یا منفی کل بازار است. برای محاسبه بازدهی بازار مثلاً طی ماه گذشته می‌توان درصد رشد شاخص را از ابتدا تا انتهای ماه در نظر گرفت.

شاخص مالی :

عبارت است از روند بازدهی شرکت‌های سرمایه‌گذاری

شاخص صنعتی :

عبارت است از بازدهی شرکت‌های غیر سرمایه‌گذاری یعنی شاخص کل منهای شاخص مالی شاخص ۵۰ شرکت فعالتر : بورس هر چند وقت یکبار (معمولاً بصورت فصلی) بر اساس وضعیت معامله شرکت‌ها و نقدشوندگی آنها ۵۰ شرکت فعالتر یا برتر را اعلام می‌کند این شاخص روند رشد آنها را بازگو می‌کند.

شاخص بازده نقدی :

عبارت است از بازدهی شرکت‌ها به جهت بازده سود خالص

شاخص بازده نقدی و قیمت :

عبارت است از بازدهی شرکت‌ها به جهت بازده سود خالص و قیمت

سود پیش بینی شده (EPS) :

عبارت است از سود عایدی شرکت به ازای هر سهم که توسط شرکت پیش بینی می‌گردد. سود پیش بینی شده در قیمت هر سهم تأثیر مستقیم دارد.

تعدیل EPS :

تغییرات EPS طی دوره را تعدیل گویند. رشد EPS تعدیل مثبت و کاهش EPS تعدیل منفی نامیده می‌شود.

بسته شدن سهام یا توقف نماد :

انجام هرگونه تغییر در اساسنامه شرکت همانند محل شرکت، آدرس شرکت، میزان سرمایه و سایر موارد مشابه تنها در صورتی ممکن است که نماد معاملاتی شرکت بسته شود. یعنی معامله بر روی سهام شرکت طی مدت فوق‌الذکر صورت نمی‌گیرد و بعد از انجام امور یاد شده، سهام با قیمتی جدید وارد تابلو خواهد شد. تعدیل EPS هم از جمله مواردی است که بسته شدن نماد را در پی دارد. ضمناً در روز اول باز شدن نماد، سهام از قانون حجم مبنا پیروی نمی‌کند و سقف و کف قیمتی نخواهد داشت.

مجمع سالیانه :

گردهمایی مدیران و سهامداران شرکت‌ها که برای ارائه وضعیت شرکت و تعیین سود حداکثر ۴ ماه پس از پایان سال مالی شرکت تشکیل می‌گردد. در این مجمع، معمولاً مدیرعامل شرکت به نمایندگی از هیأت مدیره گزارش خود را به سهامداران ارائه می‌کند و سهامداران در مورد نحوه تقسیم سود و میزان آن نظرات خود را بیان می‌کنند.

سود تقسیمی (DPS) :

عبارتست از سود پس از کسر مالیات به ازاء هر سهم که توسط شرکت پرداخت می‌گردد. چون DPS بخشی از EPS می‌باشد که سهامداران در مورد تقسیم آن نظر می‌دهند معمولاً کمتر از EPS می‌باشد. البته چنانچه تمام سود تقسیم شود EPS و DPS برابر می‌باشد. در بعضی موارد خاص نیز DPS بیشتر از EPS است که این مبلغ اضافی معمولاً از محل سود انباشته سال‌های قبل تأمین می‌شود. البته این وضعیت اکثراً نشان دهنده بی‌برنامه بودن شرکت می‌باشد چون سود انباشته همان سود سال‌های گذشته است که توزیع نشده است و معمولاً جهت انجام برنامه‌ای خاص در شرکت باقی مانده است و توزیع آن در سال‌های بعد نشانه خوبی نیست.

اندوخته :

چنانچه DPS کمتر از EPS باشد، میزان اختلاف به حساب اندوخته منظور می‌شود. این اندوخته می‌تواند اندوخته قانونی یا اندوخته عادی باشد.

اندوخته قانونی :

سهمی از سود که طبق قانون باید در شرکت باقی بماند. طبق قانون شرکت ها موظفند هر دوره ۱۰ درصد از سود خود را اندوخته کنند تا زمانی که جمع مبالغ اندوخته به ۵ درصد سرمایه برسد که پس از آن نیازی به انباشت سود نیست. شرکت ها می توانند در افزایش سرمایه از اندوخته قانونی استفاده کنند. چون شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار غالباً در حال توسعه می باشند و پیوسته افزایش سرمایه می دهند در اغلب موارد اندوخته قانونی به حداقل خود نمی رسد.

افزایش سرمایه :

تجهیز منابع مالی از طریق آورده سهامداران یا سود انباشته و منابع اندوخته شده شرکت افزایش سرمایه نام دارد.

افزایش سرمایه به روش جایزه :

افزایش سرمایه از محل اندوخته های شرکت و بدون پرداخت پول می باشد. هیأت مدیره می تواند قسمتی از سود را اندوخته کند و سپس افزایش سرمایه از محل اندوخته را انجام دهد. در این روش چون سهامدار پولی پرداخت نمی کند به آن افزایش سرمایه بصورت جایزه می گویند.

افزایش سرمایه از محل آورده :

افزایش سرمایه ای است که از محل دریافت قیمت اسمی سهام به ازای هر سهم از سهامدار صورت می گیرد.

حق تقدم :

فرمی است که بعد از اعمال افزایش سرمایه برای سهامداران قبلی ارسال می گردد تا در خصوص حق تقدم سهام خود تصمیم گیری نمایند. در این حالت سهامدار مختار است تا قیمت حق تقدم را پرداخت نماید (۱۰۰ تومان به ازای هر سهم جدید) تا صاحب سهام موردنظر گردد. همچنین دارنده حق تقدم می تواند حق تقدم خود را در بازار بفروشد و چنانچه هیچ کاری در مورد حق تقدم خود انجام ندهد شرکت اقدام به فروش حق تقدم در بازار نموده و مبلغ آن را به حساب فرد واریز می کند. قیمت حق تقدم معمولاً بیش از ۱۰۰ تومان کمتر از قیمت سهم در بازار می باشد. علت آن هم این است که دارنده حق تقدم باید ۱۰۰ تومان به ازای هر سهم پرداخت کند تا برگه سهم جدید برای او منتشر شود بعلاوه پس از واریز مبلغ حق تقدم از سوی سهامدار جدید باید حدود ۱ الی ۵ ماه صبر کند تا برگه سهام جدید برای او صادر شود و امکان فروش حق تقدم قبل از تبدیل به برگه سهم وجود ندارد (ریسک نقدینگی) بنابراین قیمت حق تقدم کمی بیشتر از ۱۰۰ تومان کمتر از قیمت سهم است.

برای روشن شدن موضوع یک مثال می زنیم

فرض کنید شرکتی که قیمت سهام آن در بازار ۳۰۰ تومان است اقدام به افزایش سرمایه از محل آورده نقدی می نماید. چنانچه شما سهامدار این شرکت باشید برگه حق تقدم برای شما صادر می شود و شما می توانید به ازای هر سهم جدید که به شما تعلق می گیرد ۱۰۰ تومان پرداخت کنید و در افزایش سرمایه شرکت کنید. ولی اگر تمایلی به شرکت در افزایش سرمایه نداشته باشید می توانید حق تقدم خود را در بورس بفروشید مثلاً به قیمت ۲۷۰ تومان که از این مبلغ ۱۰۰ تومان به شرکت منتقل می شود و مابقی پس از کسر هزینه های قانونی به شما تعلق دارد. چنانچه به هر دلیل اطلاعی از افزایش سرمایه شرکت

نداشته باشید یا اقدامی نکنید شرکت از سوی شما اقدام به فروش حق تقدم می کند و پس از کسر ۱۰۰ تومان به ازای هر سهم جدید مابقی را به حساب شما واریز می کند. حال چنانچه شما تاکنون سهامدار این شرکت نبوده اید و مایل به خرید حق تقدم این شرکت می باشید، می توانید با خرید حق تقدم این سهم به قیمت ۲۷۰ تومان سهامدار این شرکت شوید (البته باید مدتی صبر کنید تا حق تقدم شما به برگه سهم تبدیل شود). از ۲۷۰ تومان پرداخت شده توسط شما مبلغ ۱۰۰ تومان در اختیار شرکت قرار می گیرد تا در افزایش سرمایه مصرف شود و مابقی آن پس از کسر هزینه های قانونی در اختیار سهامدار قبلی شرکت که از حق تقدم خود استفاده نکرده است قرار می گیرد.

افزایش سرمایه از محل صرف سهام :
افزایش سرمایه ای است که از محل دریافت قیمت بازار سهم به طریق پذیره نویسی از سهامدار جدید صورت می گیرد. منافع سهامدار قدیمی از مابه التفاوت قیمت اسمی و قیمت بازار تامین می شود

قیمت نهایی :
قیمت نهایی سهم که در پایان روز محاسبه می شود میانگینی از قیمت های مورد معامله شده آن روز براساس حجم مبنا می باشد.

حد نوسان قیمت سهم و حق تقدم :
براساس قوانین بورس اوراق بهادار، حداکثر نوسان قیمت یک سهم از مثبت ۵ درصد تا منفی ۵ درصد طی یک روز می تواند باشد و بر همین اساس حداکثر نوسان قیمت حق تقدم یک سهم از مثبت ۶ درصد تا منفی ۶ درصد می تواند باشد. البته در روز باز شدن سهم یا حق تقدم، حد نوسان وجود ندارد.

حجم مبنا :
حداقل تعداد سهامی است که باید مورد معامله قرار گیرد تا سهم در پایان روز در قیمتی به ثبت برسد. حجم مبنا برای کنترل رشد بی رویه قیمت سهام در سال ۱۳۸۲ تصویب شد. بر این اساس و در ابتدای این قانون اساس بر این بود که ۱۵ درصد از کل سهام یک شرکت طی یکسال مورد معامله قرار گیرد و روزهای کاری سال ۲۵۰ روز فرض شده بود که بر آن اساس حجم مبنا روزانه یک سهم ۰۰۰۶/۰ (شش ده هزارم) کل سهام شرکت می شد. اما در سال ۱۳۸۳ نحوه محاسبه تغییر کرد و از ۱۵ درصد به ۲۰ درصد افزایش یافت و حجم مبنا به ۰۰۰۸/۰ (هشت ده هزارم) کل سهام افزایش یافت. بعنوان مثال چنانچه تعداد سهام شرکتی ۲۰۰ میلیون باشد حجم مبنا آن ۱۶۰ هزار سهم خواهد بود. حال اگر حداقل ۱۶۰ هزار سهم شرکت معامله شود، قیمت پایانی سهم برابر با میانگین موزون قیمت های معاملات خواهد بود و اگر کمتر از ۱۶۰ هزار سهم معامله شود قیمت پایانی با استفاده از نسبت حجم مبنا پوشش داده شده محاسبه می شود. مثلاً اگر میانگین موزون قیمت سهام نسبت به روز قبل ۴۰ تومان افزایش یافته است و میزان سهام معامله شده ۸۰ هزار سهم است، قیمت پایانی (بسته شدن) سهم ۲۰ تومان افزایش خواهد یافت.

منبع: گلدن بورس